

Riksidrottsförbundet

Stöd till parasport inom idrottsrörelsen

En utredning om stöd i form av kompetens (kompetenscenter) samt inkludering av paraidrott i specialidrottsförbunds verksamhet

Underlag inför RIF 2020

Sammanfattning

Efter beredning av ärendet kompetenscenter för parasport föreligger nu ett förslag att diskuteras på Riksidrottsforum (RIF) i form av tre diskussionspunkter (s. 3).

Bakgrund

Två motioner till RF-stämman 2019 rörde frågor om parasport och förutsättningar för densamma. Riksidrottsstyrelsen (RS) valde att besvara motionerna tillsammans och stämman beslutade i enlighet med RS förslag, att med anledning av motionerna uppdras till RS *”att i samråd med Parasportförbundet och övriga SF utreda organisering av och innehåll i kompetensstöd till SF avseende parasport samt framlägga ett förslag för beslut vid RF-stämman 2021”*.

Ärendets beredning

En projektgrupp under ledning av idrottschefen, Peter Mattsson, har jobbat med ärendet tillsammans med en beredningsgrupp utsedd av RS. I den senare gruppen har funnits två RS-ledamöter (Lotta Kellander och Toralf Nilsson) samt två representanter för Parasportförbundet (Åsa Llinares Norlin och Anne Forsell). Dessutom har en referensgrupp av SF-representanter deltagit i beredningsarbetet vid två referensgruppsmöten, ett i april och ett i september.

RS synpunkter

I diskussioner inom beredningsgruppen samt vid referensgruppens möte i september har samtalet nått konsensus om att föreslå RIF att kompetenscentret (eller bättre uttryckt, kompetensstödet för parasport) gradvis ska organiseras inom RF-SISU strukturen (se rapporten punkt 3.2, s. 8), dock med en väl förberedd tid- och processplan som illustreras i figuren nedan (Figur 1).

STEGVIS - överfört kompetensstöd, Parasport

Figur 1: Modell för stegvis överfört kompetensstöd

Mot bakgrund av detta önskar RS att RIF diskuterar nedanstående frågor:

1. 2015 beslutade RF-stämman om mål 2025 där inkludering är en tydlig del som sedan framför allt tydliggörs som en av utvecklingsresorna, beslutade 2017. Efter beredningsarbete står det klart att ett kompetensstöd för parasport bör organiseras av RF/SISU centralt samt genom de 19 RF-SISU distrikten. Dock behövs en övergång till att detta fullt ut är på plats där också befintlig kompetens inom Parasportförbundet säkras. Vad är viktigt i denna övergång anser ni? Hur lång tid bör den ta?
2. Parasportförbundet beslutade 2013 på sitt förbundsmöte att verka för att ”särlosningar” ska upphöra. Därmed är förbundets ambition att idrotter ska inkluderas i andra SF. Bör det finnas krav riktade mot SF att inkludera parasport hos sig? Till exempel i RF:s stadgar. Eller bör det finnas ekonomiska incitament för inkluderingen? Eller både och?
3. Utredningen har definierat ett antal områden inom vilka förbund och föreningar behöver stöd i parasportfrågor (rapportens avsnitt 2.2 och 2.3). Vad är viktigast i stödet och är det något ni saknar?
 - a. Till SF?
 - b. Till IF?

1. Utredningens uppdrag

Utredningen ska till RF:s GS framlägga förslag på:

1. organisering av – och innehåll i – kompetensstöd till SF avseende parasport som RS kan bearbeta till ett förslag att framlägga för beslut vid RF-stämman 2021.
2. beslut om ekonomi och en modell för processplan för SF:s övertagande av verksamhet från Parasportförbundet som GS kan föreslå RS för beslut.

Punkt 2 beslutades av RS i maj 2020 och får därmed anses avslutad.

2. Kompetensstöd till idrotten

Att ett kompetensstöd som kan användas av flera idrotter och flera SF samlas på något sätt är en tidigare använd metod för idrottsrörelsen. Ett av RF:s uppdrag är att stödja sina medlemsförbund med kompetens. När det gäller parasport finns historiskt lång erfarenhet att ta hänsyn till samt ett antal specifika och ofta unika förutsättningar.

2.1 Vad är specifikt för parasport?

Olika behov anges som framkommer beroende på idrott och distrikt. Det som tycks specifikt när det gäller stöd för att utveckla parasport är:

- Kompetens kring funktionsnedsättning inom idrotten
- Rekrytering
- Tillgänglighet, både bemötande och fysisk tillgänglighet
- Tävlingsregler (internationella och nationella, krav och möjligheter)
- Klassificering och medicinskt stöd
- Nätverk/samverkan med funktionsrättsorganisationer och myndigheter
- Parailitstöd och utveckling av paraidrottare

Utbildning och erfarenhetsutbyte är inte specifikt för parasporten men är ett viktigt grundfundament. För att rekrytera en person med funktionsnedsättning behöver personen ofta testa flera gånger, ibland ha ett stöd genom ledsagare och assistans och hjälp med transport till och från träningen. Flera av de idrotter som är anpassade för till exempel grupper med stora funktionsnedsättningar kräver anpassad utrustning/material och lagring av materialet som kan vara stort. Det är ofta dyrt att köpa in utrustning till flera av paraidrotterna.

Universell utformning är ett ord som används mer och mer också i Sverige. Det är ett sätt att tillgängliggöra lokaler och fysiska ytor som gynnar alla invånare i samhället. Bemötande är inte specifikt för parasporten men en av de viktigaste faktorerna för att vara en attraktiv idrottsförening eller idrott för parasportare. Det kan krävas större ledartäthet i träningsgrupper för personer med funktionsnedsättning för att verksamheten ska fungera.

Inom de flesta parasporterna har det internationella regelverket i idrotten modifierats något, det kan vara särskilda säkerhetsaspekter vid arrangemang och klassificering för att möjliggöra så rättvisa tävlingar som möjligt.

Idrottsföreningar har mer eller mindre samverkan med sin kommun. För att bedriva och utveckla parasportverksamhet krävs ofta ett tätare och ibland annorlunda samarbete med kommunen. Det kan gälla lokaler men också både transport och assistans. Det kan också behövas stöd för att nå hjälpmedel för medlemmar i klubben, då är det regionens hjälpmedelscentral som måste kontaktas. För att kunna påverka den lokala politiken där det är svårt att få stöd för parasportverksamhet kan i många fall ett samarbete med den lokala eller regionala funktionsrättsrörelsen vara på sin plats. De är också aktörer som kan stödja rekryteringsarbetet såväl som kommuner och regionernas habiliteringar och syncentraler.

2.2 Nationell nivå – stöd till SF

Under våren 2020 har fem workshops med RF-SISU distrikt och två med utvalda SF genomförts. Målet var att ytterligare kartlägga RF-SISU distriktens och specialidrottsförbunds kunskapsbehov och önskemål om stöd inom området idrott för personer med funktionsnedsättning. Utifrån dessa workshops utkristalliserades följande:

- Det är stor skillnad kunskapsmässigt samt hur långt specialidrottsförbunden och RF-SISU distrikt kommit i samarbete kring förflyttningen av parasportsrelaterade frågor.
- Det är stor skillnad i vilka förutsättningar som finns i form av resurser för att arbeta med frågorna och dessa frågor blir ofta isolerade och kretsar runt en ansvarig person.
- Det finns en stor vilja att arbeta med frågan och att inkludera målgruppen naturligt i verksamheten.
- Det är viktigt att denna fråga integreras och hänger ihop med övrigt arbete som görs i RF-SISU distrikten och SF för att nå de fem utvecklingsresorna.
- Det finns tydliga skillnader på identifierade trösklar beroende på idrott, till exempel lag eller individuell idrott, men även vilken typ och grad av funktionsnedsättning och därmed behov av utrustning och anpassning.
- Tillgänglighetsaspekten är en återkommande faktor som upplevs helt avgörande att arbeta med, både utifrån kommunikation, bemötande och den fysiska miljön.
- Det finns en upplevd rädsla och oro hos medarbetare och föreningsledare för att säga eller göra fel när de arbetar med denna målgrupp.
- Det finns en önskan om hjälp med att skapa nätverk för samverkan och utbyte mellan alla parter – SF, RF-SISU distrikt och RF/SISU riks samt Parasport Sveriges organisation.
- Det finns ett antal områden som återkommande har identifierats som viktiga områden att öka kunskapen kring. Exempel är grundläggande förståelse kring trösklar för inkludering, normer och funktionsnormen i synnerhet, begreppsdefinitioner, tillgänglighet, kommunikation och bemötande samt vilka

aktörer som är viktiga att samverka med lokalt för att nå och rekrytera målgruppen. Det handlar om att bygga upp och forma samarbeten med kommun, skola, sjukvård, rehabiliteringen, assistenttjänst med flera. Vem ansvarar och bidrar med vad?

- De SF som jobbat en del år med parasport och är mer insatta lyfter dessutom att de önskar fördjupade kunskap kring hur allt hänger ihop, hur ansvars- och rollfördelningen ser ut inom idrottsrörelsen, intersektionalitet och till inkluderingsområdet i sin helhet. Det finns dessutom en efterfrågan att höja kunskapen kring det unika inom parasportens tävlingsformer, klassificering och hur en tränare eller ledare kan anpassa träningen för att utveckla och stärka varje enskild paraidrottare utifrån hens förutsättningar och behov.

Under de fem workshoparna framkom också tydligt att det behöver finnas fler som har en ökad kunskap och blir bärare av parasportfrågor. Alla som arbetar inom idrottsrörelsen borde ha en grundläggande kunskap samt att de vet vem exakt de ska vända sig till för att få ytterligare stöd och expertis. Det framkom även att förtroendevalda i ledningsfunktioner i såväl idrottsföreningar, RF/SISU organisationen samt i specialidrottsförbunden behöver få en större kunskap i dessa frågor och förstå värdet och vikten av att integrera och arbeta aktivt med inkludering. Det finns ett stort behov av att få en tydlig helhetsbild där allt hänger ihop med koppling till de fem utvecklingsresorna. Det framkommer också önskemål om att få en tydlig målbild och riktning kring vad idrottsrörelsen vill och vem som ansvarar för vad inom ramen för dessa parasportfrågor. Både idrottsföreningar och specialidrottsförbund bör kunna hitta rätt för att få rätt stöd i frågorna. Roll- och ansvarsområden behöver tydliggöras. En struktur för återkommande utbildnings- och nätverksträffar blir viktig för att kontinuerligt fylla på med kunskap och ta del av andras erfarenheter och konkreta exempel.

Några av deltagarna som har jobbat mer med parasport synliggjorde även behovet av att skapa fler tillgängliga och anpassade utbildningsmaterial för målgrupperna inom parasport till exempel på lätt svenska, inläst eller teckentolkat material. Idrottsrörelsen behöver en samlad kunskapsöversikt av arbeten som pågår för att dra nytta av allt det som görs i olika projekt i idrotten generellt och inom ramen för Parasport Sverige. RF/SISU och Parasport Sverige behöver skapa en struktur och samordning kring de utbildnings- och stödinsatser som idag erbjuds och kommer att erbjudas framåt. Allt för att göra det enkelt för mottagaren och synliggöra utbudet i sin helhet.

2.3 Lokal nivå – stöd till IF

Målet med ett effektivt kompetensstöd är att idrottsföreningen (IF) ska ha lätt att få stöd, ett telefonsamtal bort, en lätt tillgänglig app. och någon som kan vara med fysiskt på möte med kommunen eller vid uppstart och uppföljning av verksamhet. Exempel på stöd som idrottsföreningen behöver:

- Föreningsutveckling styrelse och processarbete
- Kommunkontakt – transport, assistans och liknande vid behov
- Starta upp – steg för steg

- Rekrytering – annorlunda och kräver uppföljning
- Hur behålla utövare – andra dimensioner än normidrotten – identitet viktigare än normidrotten
- Tränarstöd och utveckling

3. Hur organiseras stöd till SF och IF idag?

I RF:s uppdrag som det formuleras i RF:s stadgar står att RF ska stödja den idrottsliga utvecklingen och kunskapsutvecklingen i SF i linje med idrottsrörelsens strategi och mål. Vidare ska RF ge service och stöd till SF samt samverka med övriga stödorganisationer för en tydlig ledning och ett effektivt stöd till idrottsrörelsen. SISU ska skapa förutsättningar för idrottsrörelsens utvecklingsarbete, strategier och mål. Med folkbildnings- och utbildningsinsatser ska SISU bidra till idrottens och individers utveckling utifrån behov och förutsättningar. Vidare ska SISU skapa idrottsövergripande mötesplatser och ansvara för att idrottens gemensamma ledarutbildningar erbjuds och genomförs. SISU ska också tillhandahålla pedagogiska metoder och utbildningsmaterial för folkbildnings- och utbildningsverksamhet.

RF och SISU fullgör sina uppdrag via sitt gemensamma kansli. Den kanske tydligaste delen där RF också operativt stödjer SF är elitidrottsstödet. Via ett RF-stämmobeslut 2011 uppdrog medlemmarna till RS att förstärka detta stöd inom ett antal kompetensområden och genom en gemensam elittränarutbildning.

Stödet till idrottsföreningarna utgår från RF-SISU distrikten genom folkbildning och idrottskonsulenters arbete med föreningarna. I detta finns ofta ett stöd också inom parasportområdet, i alla fall inom vissa distrikt, där RF-SISU distriktet knutit till sig specifik parasportkompetens.

3.1 Hur organiseras stödet inom parasport?

Den främsta skillnaden i jämförelse med hur stöd till SF och IF i övrigt är organiserat inom idrottsrörelsen är att det finns ett specialidrottsförbund som jobbat med idrott för personer med funktionsnedsättning sedan 1969. Det har resulterat i en medarbetarskara och en organisation med erfarenhet och kunskap gällande många av de frågor som fortfarande är problematiska för att idrottsverksamhet ska komma parasportens målgrupper till del. Att Parasport Sverige sedan 2013 verkar för att idrotterna ska inkluderas i sina egna SF handlar om att den genuina idrottsliga kunskapen förstås främst bor där. Förståelsen för vad det innebär att vara en idrottare med funktionsnedsättning behöver dock tillföras den rent idrottsliga kunskapen. Det torde vara viktigt för den samlade idrottsrörelsen att inte tappa bort den kunskap som ackumulerats sedan slutet av 1960-talet.

En annan faktor i den framtida organisationen handlar om Parasportförbundets särställning och på sätt och vis unika position. Att inte alla människor har samma möjligheter är inte längre en gångbar hållning i vårt samhälle. Många, både offentliga organisationer och kommersiella företag, vill vara med och ändra på dessa förutsättningar och i detta är Parasport Sverige en mycket attraktiv partner. Parasport Sverige har också

en unik möjlighet att driva, och få gehör för, frågor som är specifika för människor med funktionsnedsättning, kopplat till idrott. Även dessa faktorer bör vara viktiga för den samlade idrottsrörelsen att inte tappa när planen läggs för framtiden.

3.2 Med vilken organisation skapas det mest effektiva stödet till SF och IF?

I tidigt skede identifierades tre möjliga alternativ för kompetenscentrets organisering. Under perioderna 2018–19 samt nu pågående under 2020–21 har parasportförbundet haft först ett stimulansstöd för att bygga upp ett kompetenscenter och sedan (2020–21) en uppdragsersättning för ett liknande uppdrag. Detta alternativ skulle förstås kunna fortsätta men då Parasportförbundet har som ambition att idrotter ska inkluderas i respektive SF är det knappast logiskt att detta blir det långsiktiga alternativet. Alternativ två utgår istället från hur RF jobbar med annat stöd till medlemmarna, SF. Den stora svagheten med att göra en sådan förflyttning snabbt är att kompetens som i dagsläget finns i Parasportförbundet skulle riskera att tappas. Utredningen har därför slutit sig till att ett alternativ tre är det bästa. Detta alternativ bygger på att stödet på sikt ska finnas hos RF/SISU men det sker i takt med att idrotter flyttas över till sin idrotts förbundshemvist. En fråga för fortsatt diskussion är då hur lång tid detta ska ta.

En möjlig inriktning för kompetenscentret:

Det ekonomiska bidrag som SF ges i form av verksamhetsstöd parasport följs upp av RF med bistånd av Parasportförbundet. Parasportförbundet stödjer RF i bedömning av SF:s Förbunds- och elitutvecklingsplaner. Stöd till IF ges av Parasportförbundets SDF och av RF-SISU distrikt. Målet är att RF/SISU ansvarar för allt parasport kompetensstöd på sikt men en stegvis överlämning baseras på måluppfyllnad och kontrolleras genom en kontrollplan/checklista som utvecklas med inspiration från checklisten för övergång av idrott från Parasportförbundet till mottagande idrott. En tydlig ansvarsfördelning mellan organisationerna utarbetas för övergångsperioden.